समय : 3 घण्टे
पूर्णांक : 80

संस्कृतम् (सम्प्रेषणाधारितम्)
सी.बी.एस.ई.
उत्तरमाला

प्रतिदर्श प्रश्न-पत्रम् 1

खण्ड 'क' : अपठित–अवबोधनम् — 10 अङ्काः

1. अपठित गद्यांश

I. एकपदेन— **1 × 2 = 2**

(i) द्वितीयस्य **(ii)** प्रथमः भिक्षुकः

II. पूर्णवाक्येन— **2 × 2 = 4**

(i) प्रथमः भिक्षुकः स्वभिक्षापात्रे तण्डुलाकारं स्वर्णकणं पश्यति ।

(ii) द्वितीयः भिक्षुकः प्रथमम् अवदत्- "भो ! कृपणः मा भव। केवलम् एकं तण्डुलं देहि।"

III. उपयुक्तं शीर्षकं—मूर्खभिक्षुकः / द्वौ भिक्षुकौ अथवा अन्यः कोऽपि उपयुक्तः शीर्षकः। **1 × 1 = 1**

IV. निर्देशानुसारम्— **1 × 3 = 3**

(i) (ब) भिक्षुकः **(ii)** (अ) प्रथमः भिक्षुकः **(iii)** (स) कृपणः

खण्ड 'ख' : रचनात्मक कार्यम् — 15 अङ्काः

2. पत्रलेखनम्— **10 × ½ = 5**

(i) नमो–नमः (ii) सम्पन्ना (iii) प्रतीक्षसे (iv) शिमलानगरम्
(v) आगामिमासस्य (vi) सम्भाव्यते (vii) अतीव (viii) पर्यटकाः
(ix) त्वां (x) निवेदनीयाः।

(CBSE Marking Scheme, 2018)

3. चित्रवर्णनम्— **1 × 5 = 5**

(1) इदम् एकस्य वनस्य चित्रम् अस्ति।
(2) वने विविधाः वृक्षाः सन्ति।
(3) अस्मिन् वने सिंहः गजः उष्ट्रः भल्लूकः मृगाः च दृश्यन्ते।
(4) वने मृगाः वेगेन धावन्ति।
(5) वृक्षस्य उपरि वानराः कूर्दन्ति अधः च सिंहः तिष्ठति।

अथवा

अनुच्छेद लेखनम्

(1) 'अति सर्वत्र वर्जयेत्' इति सूक्त्यनुसारं अतिवृष्टिरपि हानिकारकं भवति।
(2) वर्षर्तौ यदा वृष्टिः उग्रं रूपं धारयति तदा अनेकाः हानयः भवन्ति।
(3) सर्वत्र वापी तडागा नद्यः अपि जलपूर्णाः भवन्ति। तेषां कूलानि नष्टानि जायन्ते।

(4) सर्वत्र सस्यानि धन-धन्यानि च जलनिमग्नानि भवन्ति।

(5) मार्गा: अवरुद्धा: जायन्ते। सेनासहाय्येन जनानां पशूनाम् जीव - जन्तूनाञ्च रक्षा सञ्जायते।

4. संस्कृते अनुवादः— **1 × 5 = 5**

(1) छात्रा: विद्यालये पठन्ति।

(2) पुस्तके कविता नास्ति।

(3) हिमालय: भारतस्य शैल: अस्ति।

(4) अहम् शिक्षकात् गणितम् अपठम्।

(5) चैत्रात्पूर्व फाल्गुन: भवति।

खण्ड 'ग' : अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् — 25 अङ्का:

5. सन्धि/सन्धिविच्छेद: **1 × 4 = 4**

(i) मयूर: नृत्यति **(ii)** अष्टावक: + तु **(iii)** हृशान्ति: **(iv)** मा + छिदत।

6. समास/विग्रह: **1 × 4 = 4**

(i) (ब) भवनं भवनं **(ii)** (स) प्रतिहतान्त: करण: **(iii)** (ब) पशुपक्षिण: **(iv)** (ब) रोगसमम्।

7. प्रकृति प्रत्यय **1 × 4 = 4**

(i) (अ) चपल + टाप् **(ii)** (अ) धैर्य + मतुप् **(iii)** (अ) महत् + त्व **(iv)** (ब) निधानतां।

8. वाच्य परिवर्तनम् **1 × 3 = 3**

(i) (अ) पाठ: **(ii)** (ब) दिनेशेन: **(iii)** (स) आनीयन्ते।

अथवा

(i) त्वं सत्यं कथयसि। **(ii)** सिंहेन सर्वजन्तूना: पृच्छयते। **(iii)** काकेन पिकस्य सन्ततिं पाल्यते।

(iv) मयूरेण विधात्रा एव पक्षिराज: वनराज: वा कृतवान्।

9. समय लेखनम् **1 × 4 = 4**

(i) सार्ध अष्ट, **(ii)** सपाद-दश **(iii)** द्वि **(iv)** पादोन-त्रि।

10. अव्ययानि **½ × 6 = 3**

(i) अधुना **(ii)** सम्प्रति **(iii)** वृथा **(iv)** कदा

(v) तत्र **(vi)** शनै:

11. अशुद्धि संशोधनम् **1 × 3 = 3**

(i) मित्रम् **(ii)** पठिष्यामि **(iii)** अकुर्वन

खण्ड 'घ' : पठित-अवबोधनम् — 30 अङ्का:

12. गद्यांश:

I. एकपदेन— **½ × 2 = 1**

(i) सुखेन **(ii)** वानर:

II. पूर्णवाक्येन— **1 × 1 = 1**

एक: वानर: सिंहस्य पुच्छं धुनोति, अपर: वानर: तस्य कर्णमाकृष्य वृक्षोपरि आरोहति एवमेव वानरा: सिंहं वारं वारं तुदन्ति।

III. निर्देशानुसारं / भाषिक कार्यम्— **1 × 3 = 3**

(i) इतस्तत: **(ii)** धुनोति **(iii)** वहति

13. पद्यांशः

I. एकपदेन— ½ × 2 = 1

(i) कज्जलमलिनं (ii) वाष्पयानमाला

II. पूर्णवाक्येन— 1 × 1 = 1

ध्वनिम् ददति वाष्पयानमाला संधावति।

III. निर्देशानुसारम् / भाषिक कार्यम्— 1 × 3 = 3

(i) सम् (ii) शतृ (iii) कठिनं

14. नाट्यांशः

I. एकपदेन— ½ × 2 = 1

(i) उदात्तरम्यः (ii) वाल्मीकिः

II. पूर्णवाक्येन— 1 × 1 = 1

'निरनुक्रोशो नाम' इति प्रत्युत्तरे रामः कुशं अकथयत्—वयस्य, अपूर्वं खलु नामधेयम्।

III. निर्देशानुसारं उत्तरत् / भाषिक कार्यम्— 1 × 3 = 3

(i) जानामि + अस्य (ii) निरनुक्रोशो (iii) तपोवने

15. प्रश्ननिर्माणः 1 × 4 = 4

(i) केषाम् प्रथमो शत्रुः क्रोधः अस्ति?

(ii) मृगाः कैः सह अनुव्रजन्ति?

(iii) केषाम् संपत्रौ विपत्रौ च एकरूपता भवति?

(iv) फलच्छाया समन्वितः कः सेवितव्यः?

16. अन्वयः

(अ) (i) शरीरायासजननं, (ii) संज्ञितम्, (iii) सुखं, (iv) समन्ततः। ½ × 4 = 2

(आ) (i) शरीरं, (ii) गात्राणां, (iii) नालस्यं, (iv) मृजा। ½ × 4 = 2

अथवा

भावार्थः 1 × 4 = 4

यथा वैनतेयः समीपे उरगाः न गच्छन्ति एवमेव व्यायामिनः जनस्य समीपं व्याधयः। व्यायामः वयोरूपगुणहीनं अपि जनम् सुन्दरम् करोति।

17. घटनाक्रम ½ × 8 = 4

(i) यदि एवं तर्हि मां निजगले बद्ध्वा चल सत्वरम्।

(ii) सः व्याघ्रः तथाकृत्वा काननं ययौ।

(iii) शृगालेन सहितं पुनरायान्तं व्याघ्रं दूरात् दृष्ट्वा बुद्धिमती चिन्तितवती।

(iv) जम्बुककृतोत्साहाद् व्याघ्रात् कथं मुच्यताम्।

(v) परं प्रत्युत्पन्नमतिः सा जम्बुकमाक्षिपन्त्यङ्गुल्या तर्जयन्त्युवाच।

(vi) व्याघ्रोऽपि सहसा नष्टः गलबद्धशृगालकः।

(vii) एवं प्रकारेण बुद्धिमती व्याघ्रजाद् भयात् पुनरपि भुक्ताऽभवत्।

(viii) अतएव उच्यते-बुद्धिर्बलवती तन्वि सर्वकार्येषु सर्वदा।

18. पर्याय 1 × 3 = 3

(i) रिपुः (ii) सखा (iii) हस्ती

अथवा

(i) (अ) तटवासिना (ii) (स) उपरिनेतुम् (iii) (स) कर्षणकर्मणाविमुखः।

❑❑